

Zijn wij als Nederland in de toegang tot hulpmiddelen voor het ondersteunen van communicatie ook een TeamNL?

Johannes (Han) Dommers
Onderzoeker Lectoraat Relationale Zorg

26 juni 2024

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Lijn van presentatie

- ❑ Wie vormen **TeamNL**?
- ❑ Mensen met Communicatief Meervoudige Beperkingen (CMB) hebben **rechten**, zoals bepaald in het VN-Verdrag, op de toegang tot ondersteunde communicatiehulpmiddelen (OC). **Hoe werkt dit verdrag?**
- ❑ In de praktijk ervaren zij en hun mantelzorgers echter verschillende **barrières** in het proces van aanvragen, toekenning en vergoeding en daarmee toegang tot OC
- ❑ Voor mensen met CMB tast dit de **kwaliteit van hun leven** aan, en dat van hun ouders/mantelzorgers en andere communicatiepartners zoals broers, zussen en zorgverleners. Impact op **sociale participatie**.
- ❑ De **vraag** is: hoe komt dit? En kunnen we er als 'TeamNL' wat aan doen?
- ❑ Zijn er wetenschappelijke **modellen** die helpen in analyse en praktische oplossingen?

Zijn wij als Nederlandse samenleving ook een TeamNL?

Hoe inclusief gaat Nederland om met mensen met CMB? Toegang tot OC helpt!

Wie horen ook bij 'TeamNL'?

In Nederland hebben naar schatting **600.000 mensen** ondersteunde **communicatiehulpmiddelen (OC)** nodig: nontech, basictech, lowtech en high-tech

(bron: [Dit is wat je moet weten over ondersteunde communicatie | Wij zijn Milo](#))

Stephen Hawking:

“Although I cannot move and I have to speak through a computer, in my mind I am free.”

Wat is de situatie in Nederland?

Als toegang tot OC wordt bemoeilijkt dan raakt dat diep in de levens van de **mensen met CMB** en een grote groep **communicatiepartners**, zoals ouders (veelal mantelzorgers), broers, zussen en andere familieleden, leerkrachten, verpleegkundigen, etc.

Aanvraagprocedures voor OC zijn dikwijls lang en ingewikkeld

Veel regels: Wgbh/cz, Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw), Wmo, Jeugdwet, EU-Verordening Medische hulpmiddelen.

(zie ook voor een overzicht: Zaalen, Y. van, Deckers, S. & Schuman, H. (2023), *Interprofessioneel samenwerken in zorg, welzijn en onderwijs*)

Veel instanties: zorgverzekeraars, zorgkantoren, zorginstellingen, Nederlandse Zorgautoriteit, Zorginstituut Nederland, gemeenten, Centrum voor Indicatiestelling, enz.

Norm: VN-Verdrag rechten van personen met een handicap

Bepalingen zijn programmatisch van aard: opdracht aan de landen (staten)

Artikel 9, Lid 1:

Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap [...] **de toegang te garanderen tot de informatie en communicatie**, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en –systemen [...].

Lid 2 passende maatregelen om:

(g) **de toegang** voor personen met een handicap **tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën en -systemen**, met inbegrip van het internet, te bevorderen;

(h) **het ontwerp**, de **ontwikkeling**, productie en distributie **van toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën, en communicatiesystemen** in een vroeg stadium te bevorderen, opdat deze technologieën en systemen tegen minimale kosten toegankelijk worden.

VN-Verdragen: hoe werkt dat in Nederland?

De Nederlandse regering (in de praktijk ministeries):
onderhandeling en sluiting VN-Verdrag

Goedkeuring door Tweede Kamer en Eerste Kamer:

- Rijkswet voor goedkeuring van het verdrag
- Wetgeving ter uitvoering van het verdrag, o.a. aanpassing
Wet gelijke behandeling van mensen met een handicap of
chronische ziekte (Wgbh/cz)

Hoe snel was Nederland met de ratificatie?

Een aantal landen op een rijtje: qua snelheid geen NL topprestatie!

Participant (bron: https://treaties.un.org)	Signature	Ratification
<u>Australia</u>	30 Mar 2007	17 Jul 2008
<u>Belarus</u>	28 Sep 2015	29 Nov 2016
<u>Belgium</u>	30 Mar 2007	2 Jul 2009
<u>Canada</u>	30 Mar 2007	11 Mar 2010
<u>Denmark</u>	30 Mar 2007	24 Jul 2009
<u>Germany</u>	30 Mar 2007	24 Feb 2009
<u>Morocco</u>	30 Mar 2007	8 Apr 2009
<u>Netherlands (Kingdom of the)</u>	30 Mar 2007	14 Jun 2016
<u>Qatar</u>	9 Jul 2007	13 May 2008
<u>Republic of Korea</u>	30 Mar 2007	11 Dec 2008
<u>South Africa</u>	30 Mar 2007	30 Nov 2007
<u>European Union</u>	30 Mar 2007	23 Dec 2010

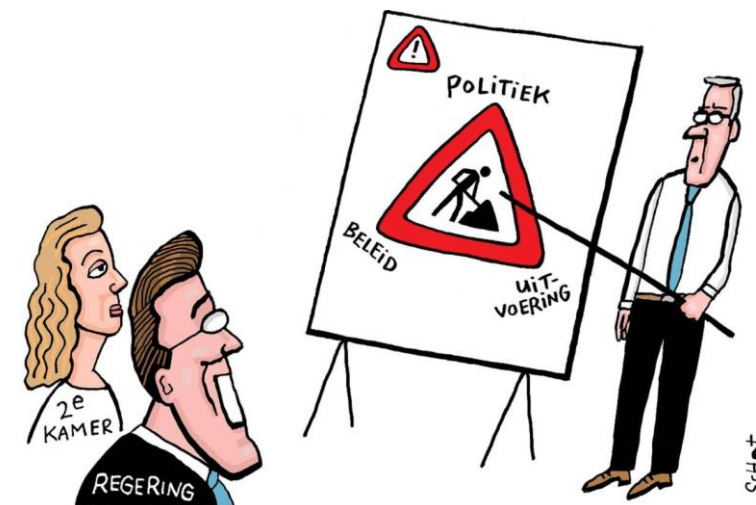
Positie van Nederland

Memorie van toelichting bij de goedkeuring

Aanvankelijk was het Nederlandse kabinet van mening dat de bestaande mensenrechtenverdragen - in relatie ook tot de VN-standaardregels - voldoende bescherming boden aan mensen met een handicap.

Toen duidelijk werd dat een **grote meerderheid** van de lidstaten van de Verenigde Naties wel een verdrag wilde, heeft Nederland een actieve bijdrage geleverd aan het tot stand komen van het verdrag.

Hierbij speelt mee dat we er ons ook steeds meer van **bewust** zijn geworden, dat gelijke behandeling van mensen met een handicap **meer vraagt dan alleen het verstrekken van voorzieningen**.

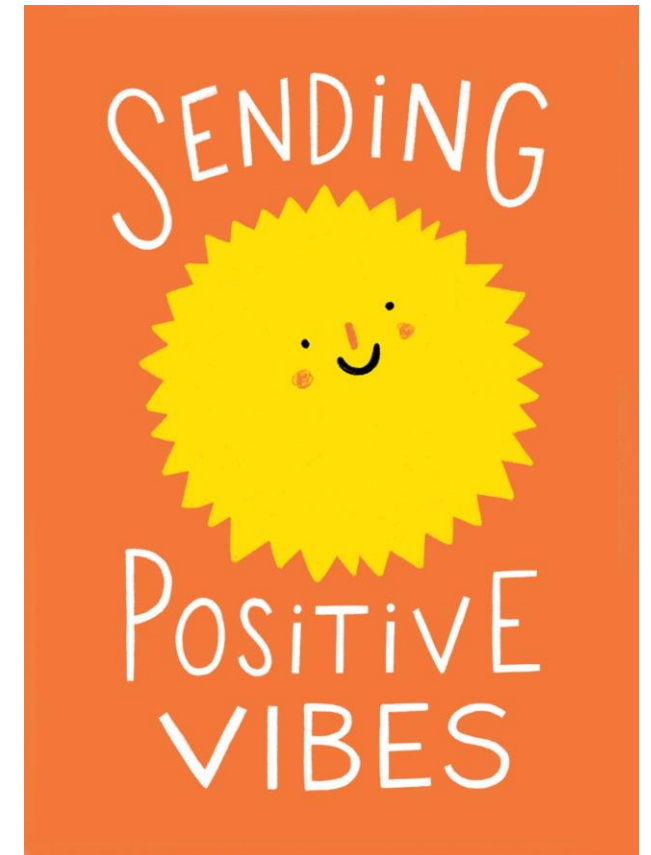

Het had ook zo gekund!

Het Nederlandse kabinet was van mening dat de bestaande mensenrechtenverdragen nog onvoldoende bescherming boden aan mensen met een beperking en beschouwt dit VN-Verdrag daarom als een **welkome aanvulling** op de bestaande regels.

Nederland heeft een **actieve bijdrage** geleverd aan het tot stand komen van het verdrag, en zal dat ook doen in de implementatie.

Hierbij speelt mee dat we er ons ook steeds meer van bewust zijn geworden, dat gelijke behandeling en andere rechten van mensen met een beperking **ook de toegang tot en het verstrekken van allerlei voorzieningen** vraagt.

Hoe implementeert Nederland het VN-Verdrag?

Juridisch en bestuurlijk

Juridisch

- Uitvoeringswet- en regelgeving: Wet gelijke behandeling o.g.v. handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), Besluit Algemene Toegankelijkheid, Wet maatschappelijke ondersteuning en Jeugdwet (periodiek plan elke gemeente)
- Facultatief Protocol: VN Comité nog geen behandeling NL klachten

Bestuurlijk

- de Nederlandse staat voert het Verdrag uit; VWS coördineert
- Gemeenten zijn mede-uitvoerders, VNG-project Iedereen doet mee!
- College Rechten voor de Mens is toezichthouder: Jaarlijkse rapportage

Hoe implementeert Nederland het VN-Verdrag?

Politieke en beleidsmatig speelveld

- **Nationale Strategie:** *“Mensen met een beperking hebben dezelfde rechten als ieder ander. Zij moeten mee kunnen doen aan de Nederlandse samenleving. Op een manier die bij hen past. En zoals zij dat willen en kunnen. Want Nederland is een samenleving voor iedereen. Zorg en ondersteuning moet passen bij wat iemand nodig heeft. En het moet makkelijk te regelen zijn.”*
- **Lokale Inclusie Agenda:** 53% bezig met de LIA (bron: Movisie Flitspeiling 6, 2023)
- **ISAAC-NF petitie** Jan. 2023 «Vergoed alle spraakcomputers: iedereen een stem»
- **Motie Westerveld** c.s. beroep op VN-Verdrag → **Minister VWS** (jan. 2024) hulpmiddelen, zoals spraakcomputers, zowel vergoed vanuit Zorgverzekeringswet (Zvw) als Wet langdurige zorg (Wlz)

Hoe implementeert Nederland het VN-Verdrag?

Financieel en informatieperspectief

Toegang tot OC wordt bepaald door (a) beschikbaarheid en (b) beoordeling en vergoeding

Verschillende wettelijke regimes van toepassing op communicatiehulpmiddelen:

- Vergoeding voor mensen die thuis wonen (Zvw).
- Vergoeding van communicatiehulpmiddelen voor mensen die wonen in een WLZ-instelling

Bijvoorbeeld computersystemen voor mensen met CMB:

- Zorginstituut Nederland verwijst naar Hulpmiddelenwijzer van Vilans:

www.hulpmiddelenwijzer.nl/hulpmiddelen/computersystemen-meervoudige-beperking

- Hulpmiddel (gedeeltelijk) vergoed omdat het onder de basisverzekering valt en opgenomen in reglement van de zorgverzekeraar. De verzekeraar beoordeelt of het wordt vergoed en kan voorwaarden stellen.

- In 2022 bedroeg vergoeding van spraakhulpmiddelen, vanuit de Zvw ca. € 2,3 miljoen (bron: VWS)

Theoretische modellen voor inzicht in:

- opvattingen, behoeften, de levenskwaliteit en omgevingsfactoren van mensen met CMB en hun communicatiepartners
- in de wijze waarop onze samenleving, inclusief overheidsinstanties, hun de toegang tot communicatiehulpmiddelen biedt
- mogelijke oplossingen ter verbetering daarvan

- **Mensenrechtenmodel**
- **Medisch model**
- **Sociaal model**
- **BioPsychoSociale-model**
- **Family of Participation-Related Constructs-framework**

Weer even terug naar artikel 9 VN-Verdrag

Hoe staan we ervoor?

Veel bewustwording in Nederland over het belang van het verdrag bij belangen- en expertise-organisaties, ook in relatie tot OC

De normstelling is helder maar specifiek is er nog weinig eenduidig geregeld en georganiseerd m.b.t. de toegang tot OC.

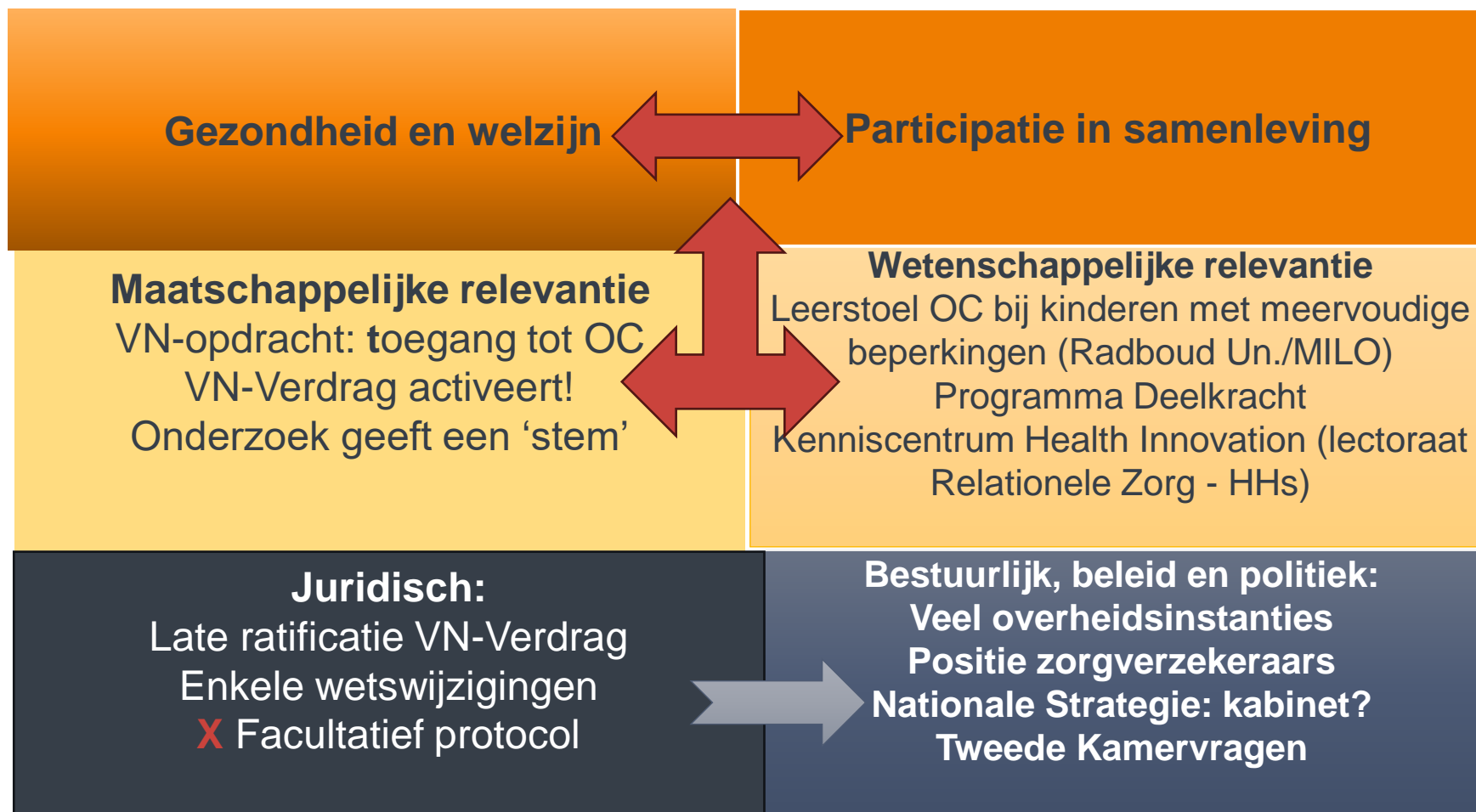
Zorgverzekeringsregels en informatie over vergoedingen OC lijken niet aan te sluiten bij de goede bedoelingen in beleid en wetgeving.

Is er sprake van een sociaal model (dat stelt de overheid) waarbij de beperking een handicap wordt in interactie met een samenleving die (deels) niet toegankelijk is in de toegang tot OC?

Artikel 9:

Overheid moet maatregelen treffen om toegang tot communicatie(systemen) te garanderen zodat mensen met een beperking aan alle facetten van het leven kunnen deelnemen.

TeamNL in een overzicht: wat kunnen we doen?

Tot slot!

Interview M. Vervloed in VROEG:
“Geef niet-sprekende kinderen een stem”.
“Het hierbij omarmen van praktijkkennis staat voor mij de komende jaren voorop, net als het vertalen van onderzoeksresultaten naar de praktijk.”

Onderzoeken hoe we de toegang tot Ondersteunde Communicatie makkelijker kunnen maken zodat Nederland (“TeamNL”) nog inclusiever en daardoor leuker wordt. Dan voeren we met elkaar de opdracht van het VN-Verdrag echt goed uit!